

Troense skipperby

"Centrum" i Troense med skolen og hotellet i baggrunden.

Bymiljø i Grønnegade (tv). Bebyggelsen på Troense Strandvej (tv).

Række af Bedre Byggeskik på Badstuen (tv). Æbletræer bag hus på Grønnegade (th).

Værftsbygning på Jacobsens Plads (tv). Skibsbro og bedding trænger til istandsættelse (th).

NATURGRUNDLAG OG LANDSKAB

Troense ligger på et fladt plateau øst for Bregninge Bakke. Denne morænebakke rejser sig tydeligt vest for byen. Fra syd strækker en bakkekam sig ind i området, og parallelt med den skyder et lavtliggende vådområde sig ind i den østlige del af Troense.

Ved ankomst fra nord og vest er det tydeligt, hvordan terrænet falder fra morænebakken til det lavereliggende plateau. Mod syd er sammenhængen til de åbne hovedgårdsmarker ved Valdemars Slot mere jævn. Her er Slotsalléen, der fortsætter ind i Troense, et markant landskabstræk. Ved kysten er der gennem hele byen en lav kystskrænt, så byens huse ligger hævet med udsigt over vandet.

I øvrigt præges byen mange steder, særligt omkring Grønnegade, af den omfattende frugtdyrkning, der har og til dels stadig finder sted. Næsten alle haver er fyldt med velvoksne, gamle æbletræer. Nogle steder forvildet og tilgroet med andre buske og træer, andre steder er der fint holdte plantager eller abildgårde.

Nedkørsel til Troense fra Eskær (tv). Morænebakken rejser sig vest for byen (th).

Bebyggelsen ligger hævet på den lave kystskrænt (tv). Store og små abildgårde ses overalt i byen (th).

KULTURHISTORIE

Troense var omkring år 1700 en landsby med syv små gårde og et par huse, men omkring midten af 1700-tallet blev byen forvandlet, da baron Niels Juel på Valdemars Slot lod alle gårde i landsbyen nedlægge og udstykke i mindre lodder. Først blev arealet langs den nuværende Grønnegade og Badstuen udstykket; i 1760'erne fulgte udstykningen af "Frederiksstaden", som er bydelen langs Troense Strandgade. Da kammerherren Niels Juel i disse år havde tilknyttet en havearkitekt på slottet, kan man formode, at havearkitekten har udarbejdet denne meget tidlige og umiddelbart meget planlagte udstykning og bebyggelse i Troense.

Udstykningen startede angiveligt med Niels Juels ønske om i lighed med andre af samtidens godsejere at etablere en industriel virksomhed, i dette tilfælde en fabrik til forarbejdning og vævning af fin uld. De ældste huse i Grønnegade, som er nærmest slottet, blev således bygget til holstenske vævere, der skulle lede virksomheden. Projektet blev af flere grunde en fiasko og opgivet efter få år. Formodentlig først herefter blev alle grundene på det nord-syd-gående stykke af Grønnegade udstykket med en bredde på 20-25 meter og med flere hundrede meters længde. Denne udstykning skete med frugtavl for øje, og dette projekt blev en succes og begyndelsen til en større frugtavl på Tåsinge og Sydfyn.

Samtidig understøttede baronen søfart og bygning af skibe, der bl.a. skulle bringe frugten til København m.fl. købstæder. I kraft af søfarten, skibsbygningen og søfarten blomstrede Troense som skipperby i flere årtier.

Ved udskiftningen af Bregninge sogns jorder i 1786 blev der udstykket mange små jordlodder på Gammel Nybys jord, på begge sider af vejen fra Vindeby til Nyby. Disse jordlodder blev tildelt husejerne i Troense til dyrkning af afgrøder eller til græsning af et par køer. Baron Frederik Juel, der ejede Valdemars Slot fra 1767-1827, var på flere måder en reformernes mand Han stod også bag anlæggelsen af skolen i Troense, ja hele skolevæsenet på Tåsinge. Flere af disse skolebygninger er stadig findes stadig på Tåsinge og er væsentlige kulturhistoriske levn, der vidner om, hvor omsiggribende og foretagsom herregårdskulturen har været gennem tiden

ARKITEKTUR OG BYGGESKIK

Troense rummer en stor koncentration af fredede og bevaringsværdige bygninger. Særligt er det bemærkelsesværdigt, at de oprindelige dele af byen er bevaret med meget få nyopførte bygninger.

Den altdominerende bygningstype er længehuset, der ligger langs med vejen, ofte bag en lille forhave, afgrænset mod vejen af en lav hæk. Disse huse findes i mange afskygninger - ofte i bindingsværk og stråtag, men også af og til med tegltag. Taget kan være med eller uden halvvalm. Flere steder er stråtag forsynet med en enkelt række vingetegls som afslutning mod facaden. Dette træk er typisk for byggeskikken blandt de lidt mere velhavende.

Ind imellem ses også fuldmurede huse. De ældste er i udgangspunktet klassiske i formen, men uden stilens strenge geometri. Således er indgangsdøren tit placeret skævt i forhold til midten - et træk der stammer fra tidligere tiders indretning af stueplanen. Blandt nyere huse ses historicistiske stilarter. Et par næsten ens huse i Grønnegade tiltrækker sig i den sammenhæng opmærksomheden med deres ens detaljering og flødefarvede facade med gavle i blank mur. Et charmerende træk er de mange originale hoveddøre. Ofte ses skilte med husets navn over døren.

Typiske Troense-huse.

Fuldmurede huse i endnu ikke fuldt udviklet klassicistisk stil. Den taktfaste facaderytme og kraftige opskalkning er karakteristiske - men hoveddøren sidder ikke i midten, som den burde.

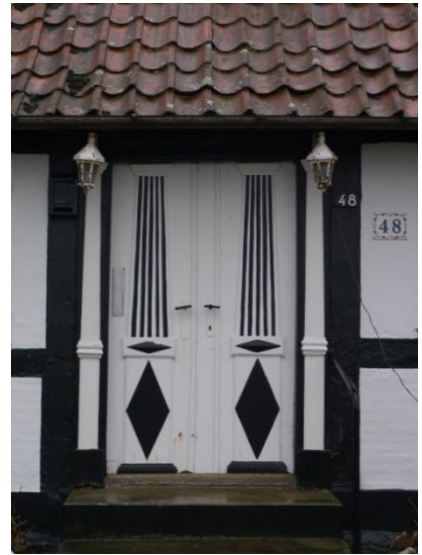
To næsten ens historicistiske huse i Grønnegade

Skolen fra 1790 skiller sig ud med sit lille klokketårn (tv). Den store midtstillede frontkvist giver bygningen her et mere repræsentativt tilsnit (th).

Bislag og vindfang er almindelige tilføjelser til længehusene.

Eksempler på velbevarede hoveddøre

Grejskur ved Lodshuset (tv). Langs kysten har mange skure lysthuskarakter (th).

Skure og udhuse sætter også præg på bybilledet inde i landet.

Bebyggelsen i skipperbyen Troense adskiller sig fra landsbybebyggelser ved, at der ikke er stalde og andre produktionsbygninger men alene mindre skure og udhuse. Disse er til gengæld i høj grad med til at sætte deres præg på miljøet særligt ned mod vandet, hvor en kombination af lyst- og redskabsskure er almindelige.

Den nyere bebyggelse ligger enten "i anden række", eller i udkanten af byen. Her findes til gengæld fine eksempler på især Bedre Byggeskik, men også 1950'ernes muremesterhuse i funktionel tradition og indimellem mere ydmyge statslånshuse.